

OZNA SVE DOZNA, Aleksandar M. Gajović

Književna kritika

Delo koje sam sa naporom morao prisiliti sebe da pročitam do kraja, i to isključivo kako bih mogao da napišem ovu kritiku. Iako kritike retko pišem, ova knjiga mi je dala inspiraciju.

Radnja romana

Roman prati mladu inspektorku policije koja, pored svog profesionalnog poziva, povremeno nastupa kao pevačica u jednoj vokalnoj grupi. Nakon jednog nastupa, ostaje u kafiću i upoznaje nepoznatog muškarca, s kojim iste večeri, u sporednoj ulici, ulazi u kratak i nepromišljen susret. U isto vreme, na drugom kraju grada, nestaje maloletni dečak. Inspektorka, zajedno sa svojim kolegom Dejanom, narednog dana preuzima slučaj i započinje istragu, dolazeći do majke koja je prijavila nestanak. Tokom uzimanja izjave, u stan stupa muškarac iz prethodne noći, Bogdan, s kojim je inspektorka imala intimni susret. Ubrzo se otkriva da je on suprug Giorgine i otac nestalog deteta. Kako radnja odmiče, razotkriva se složena mreža odnosa i motiva: Bogdan, opterećen dugovima i uvučen u svet kocke i zelenašenja, pokušava da inscenira lažno otmicu sopstvenog deteta. Međutim, istina se postepeno otkriva, i da je upravo on taj koji je povezan sa stvarnim nestankom dečaka. Pod pritiskom istrage, Bogdan dolazi u policiju da da izjavu, dok istovremeno inspektorka Valentina, koja mu je prethodno nesvesno bila alibi za to veče, pokušava da ga učutka i zadrži pod kontrolom, plašeći se razotkrivanja njihove afere i sopstvene umešanosti. Daljim radom policije i analizom telefonskih podataka, dolazi se do ključnih tragova koji vode ka Bogdanovom kumu i njegovom rođaku, kao njegovim saučesnicima. U međuvremenu, Valentina priznaje svom komandiru istinu o svom učešću u slučaju malog Nikole, što dovodi do njene suspenzije i pokretanja disciplinskog i krivičnog postupka protiv nje. Paralelno se odvijaju dva procesa, suđenje za otmicu deteta i postupak zbog zloupotrebe službenog položaja, dok se istina postepeno raspliće pred institucijama pravde. Na kraju, svi elementi slučaja bivaju razjašnjeni, a pravda, iako kroz težak i složen put, biva zadovoljena.

(Kratka radnja romana bez spoilovanja)

O likovima

Karakter Giorgine predstavlja možda najveći propust romana. Dok su Valentina i Bogdan karakterno dosledno izgrađeni kroz čitavo delo i prepoznatljivi u svakoj situaciji, Giorgina se ponaša potpuno različito od scene do scene, bez psihološke logike ili unutrašnje doslednosti, prosta i nesigurna kada Nikole nema, drska i sigurna kada govori o razvodu sa Bogdanom ili kada hapse Kučarićevog batinasa, dok je na primer Bogdan uvek kukavica i jadnik. Vrhunac apsurdna dostiže se u trenutku kada ona, usred rastrojstva zbog otmice deteta i saznanja o kumovoj umešanosti, odjednom pomišlja na to da su se Bogdan i Valentina poznavali na intimni način. U politici i novinarstvu postoji izreka da što je laž veća, to više liči na istinu, ovde je apsurd krupan, ali ipak ne dovoljno krupan da bi prošao neopaženo.

Autor sebi protivreći, Valentina nije nikome rekla za snimak, a potom biva optužena upravo zbog toga, sta je onda rekla komandiru kada su se videli, ako navodno nikom nije rekla za USB osim Dejanu. Na strani 118 ostaje nejasno šta je zapravo priznala komandiru ako nije USB. Na strani 172

Valentina opisuje Dejana, a pre toga Bogdana opisuje na potpuno isti način, ali jedan je zgodan i markantan a drugi je probisvet, makar je vokabular trebao biti promenjen u opisu jednog i drugog.

O dramaturgiji i raspletima

Drugi deo romana nešto je čitljiviji od prvog, a deo koji opisuje početak procesa čini se bolje napisan od same istrage. No, i tu ima krupnih propusta. Nakon cele drame i napetosti koja se gradi oko malog Nikole, njegovo vraćanje kući saznajemo kroz tek dve usputne rečenice u dijalogu Dejana i Valentine, kao da autor nije znao kako da završi ono što je počeo. Istovremeno, hapšenje sporednog batinaša dobija dramaturgiju i prostor koji su uskraćeni centralnom događaju romana. Nikola kao lik gotovo da ne postoji, nema opisa njegovih doživljaja, osećanja ni iskustva, osim u trenutku kada se budi, a mogućnosti za dodavanje pritiska fabuli u tom smeru bilo je na pretek.

Još jedna ozbiljna zamerka tiče se uloge novinara u romanu, ona je zanemarljiva i nedovoljna. A svako ko poznaje srpsku stvarnost zna da to nikada nije slučaj. Novinari su u Srbiji uvek bili ključni akteri sličnih priča, i njihovo prisustvo u ovom romanu trebalo je biti daleko snažnije, možda čak i u vidu zasebnog lika.

Kao i obično u srpskoj fikciji koja se bavi sistemom, sve se sruči na nemoćnog policajca koji postaje žrtveni jarac, dok visoki funkcioneri ostaju netaknuti. To bi bila zanimljiva i relevantna opaska da je autor nju razvio sa više umetničke smelosti. I deo u kom Valentina završava na sudjenju zbog smesne greske i sama ozbiljnost komandira i kao nauk njoj, je upravo deo gde sam osetio da je delo zapravo fikcija, gde za dobrobit bezbednostnog sistema on to mora da učini.

O jeziku i stilu

Autor pribegava jeftinom ukrašavanju, nizanjem prideva tamo gde bi trebalo da stoji misao. Umesto da izgradi rečenicu iznutra, on je spolja ukrašava, oblaže i postiže suprotan efekat od željenog: od jadne rečenice ne nastaje književna, već samo nakaradna. Monolozi su prepuni floskula, fraza i frazema koje ne unapređuju dijalog, već ga zatrpavaju. To je ona vrsta pisanja koja liči na šminkanje bolesne rečenice umesto njenog lečenja.

Kao veliki i teško oprostiv nedostatak je i autorska navika da kroz čitav roman ponavlja iste informacije kao da želi veštački da nadije broj stranica. Nakon 200 stranica, čitalac sasvim dobro zna ko su drugarice protagonistkinje i da imaju vokalnu grupu „Tri šmizle" koja nastupa u kafiću „Ćao", nije potrebno to naglašavati pri svakom njihovom pominjanju.

O izdanju

Imajući u vidu debeli politički i novinarski portfelj koji gospodin autor poseduje, nije ni čudo da ovakvu škrabotinu objavljuje JP „Službeni glasnik". Izdanje koje sam čitao, označeno u impresumu kao Beograd 2023, obiluje neverovatnim brojem slovnih grešaka, što je za izdavačku kuću ovog ranga nedopustivo. Žao mi je papira ako je odštampan još koji tiraž nakon ovog od petsto primeraka. *Ozna sve dozna* je, pre svega, oličenje odnosa koji vlada između umetnosti i sistema u Srbiji. Izdaje je JP „Službeni glasnik" kao najveći državni izdavač, a sam roman ne uspeva da reši ono što bi trebalo da bude njegov najočigledniji zadatak: da ispriča uverljivu i dobro skrojenu priču, sa makar malo književnog ukusa.

O ironiji stvarnosti

Možda je jedina prava vrednost ovog romana njegova nehotečna sličnost sa stvarnim događajima. Kao u skorasnem slučaju koji smo imali: nema USB-a sa video nadzora, a možda se za koji dan ili mesec pronade, montiran, kao i u knjizi. Fikcija i zbilja ovde se gledaju u ogledalo, i nije jasno koja je od njih tužnija.

Ocena: 2/10

Ne zato što sam sažaljiv, nego zato što je autorova fikcija naša realnost, i to zaslužuje bar minimalnu zahvalnost.

Nemanja Dimitrijevic

Student druge godine slavistike na Univerzitetu Sorbona

Jun 2026

